

Matjaž Lunaček

**Kdor ni ljubil, kakšen bo njegov
zagovor na sodni dan?**

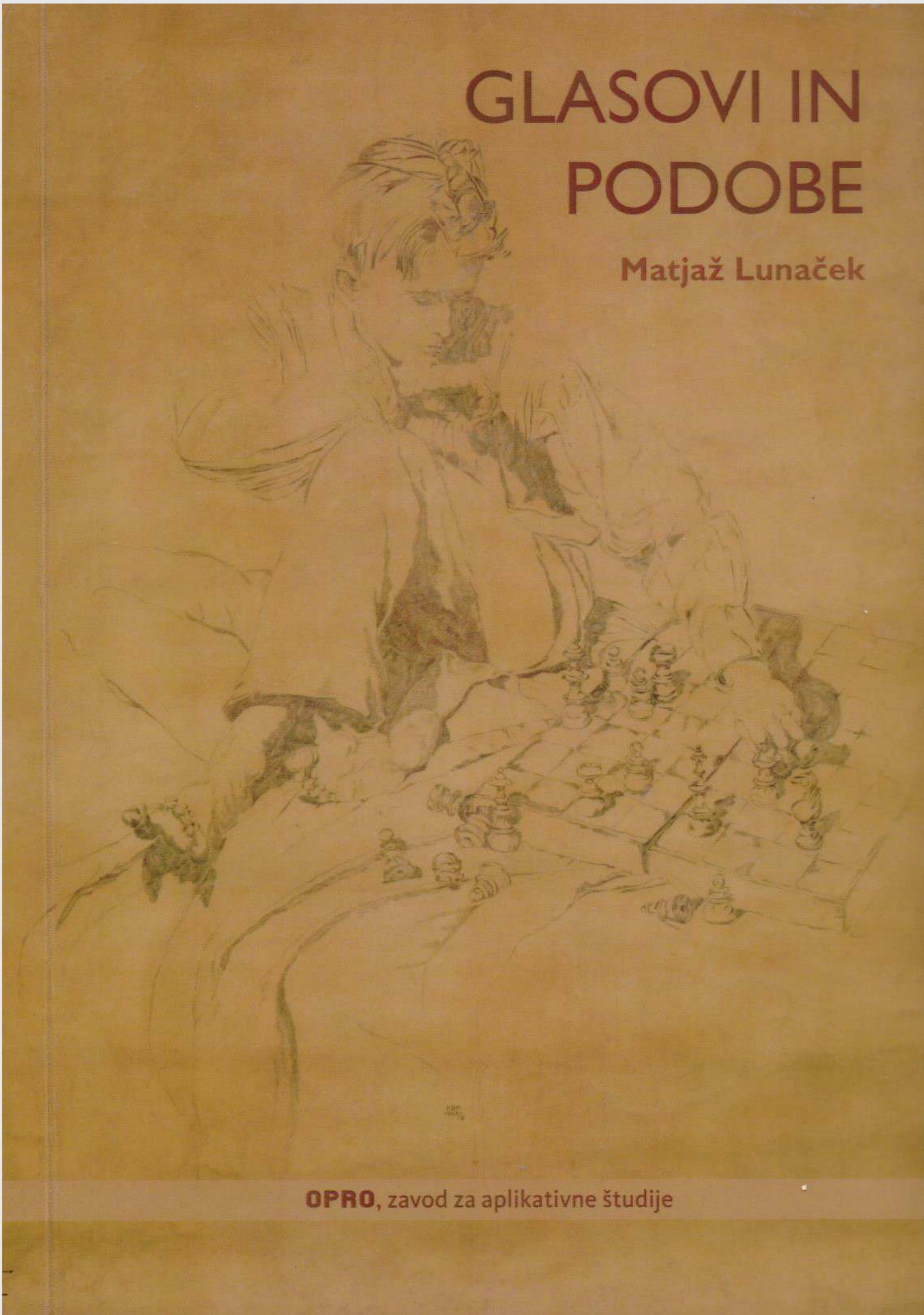
Matjaž Lunaček, olje (slikar Franc Zupet - Krištof)

Avtorica: Stanka Ledinek
Oblikovalec: Peter Groznik - Peč

Literatura in viri:

Književni opus in osebni arhiv Matjaža Lunačka
France Prešeren: Krst pri Savici, 1986
Max Modic: Intervju, Mladina, 26. 3. 2010
Marija Šelek: Ta svet je zblojen in zgrešen (e-vir)
David Kos: Največje zlo v naši družbi sta nekrivdnost in brezsramnost (e-vir)

Glasovi in podobe, 2020

Glasovi in podobe so pravzaprav trodelna knjiga, zbirka štiriindvajsetih pronicljivih kratkih zgodb, devet moralno-filozofsko obarvanih dialogov in sedem portretov pomembnih osebnosti. Avtor trdo (ob)sodi sodobni čas hedonizma. Pravi: »Ljudje posedajo po užitkih kot ose na marmeladi.« Pesnik Rimbaud je njegov veliki ideal, vse do te mere, da ga celo primerja z Jezusom. Strast, svoboda, umetnost, lepota so vredni življenja in njegovega peresa. Knjiga, ki jo vedno znova na novo beremo.

Zgodba o kavi

Kavno zrno od skoraj bele do zelene kave, po praženju pa malone črne, je lepo, dišeče in koristno. V raziskavi navad 450 tisoč oseb so ugotovili, da zmerno pitje kave podaljšuje življenje. Bravo, Rimbaud, ki si v osemdesetih letih predprejšnjega stoletja poskrbel, da so kavo etiopske visoke planote karavane prinesle najprej v Aden in nato v Evropo. Vi, ki kavo pijete vsak dan, kaj sploh veste o njej? Najbrž to, da prihaja iz Brazilije, Arabije in Afrike, da obstajajo različne kavne mešanice in mogoče še, da raste na grmičih z belimi cvetovi. Ah, ja. Na zobeh po večletnem pitju pušča sicer neškodljive, a ne ravno estetske rjavkaste madeže. A to je le zadnji del zgodbe.

Ugrabitev

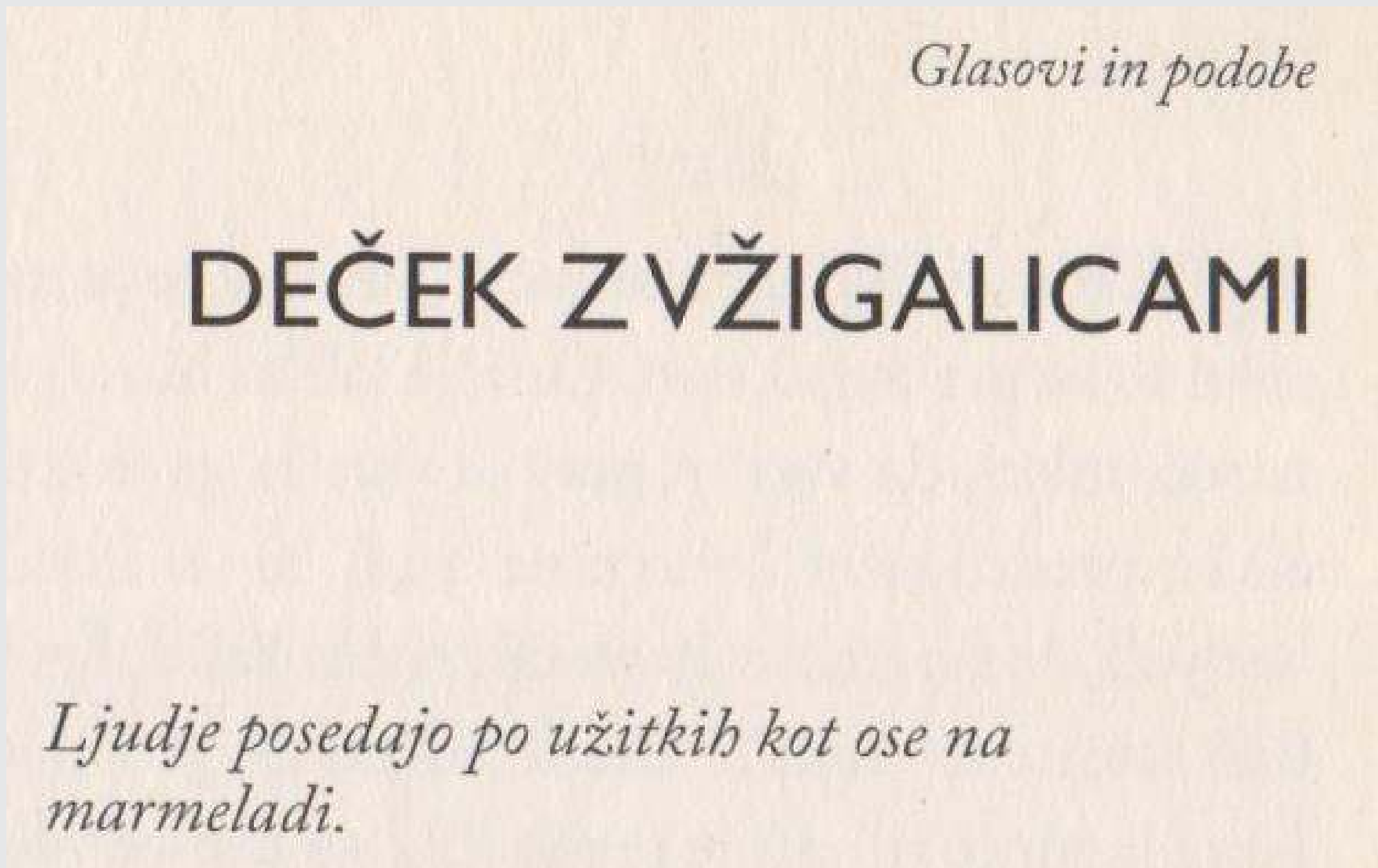
Njuna ljubezen se je s poskakujočo hitrostjo zavrtinčila proti nebu kakor iskre nad kresom, ki se zapodijo gnane od velike vročine visoko nad nagrmađeni les. Za trenutek postanejo umetno zvezdno nebo, na žalost s kratkim trajanjem. Njune strasti so bile za bližnje čisto preveč. Vili so roke in stokali, kaj bo. Nista se zmenila zanje. Še če bi ju vklenili, bi zdrobila okove. Naveličala sta se opominov in krenila na pot. Ona, podoba Artemidine svečenice, ki se je zaobljubila čistosti, a je zagorela v čisti strasti. On, temnolasi, postavni fant, je bil tako kot mlad jelen, močan, s ponosno dvignjeno glavo. S kolesi sta hitro dosegla mestno obrobje in se po stranskih poteh peljala proti zahodu. Ni ju natančno zanimalo, kam gresta. Ljubezensko lahko plamenita kjerkoli.

Prijatelji

Okrepčani in razgibani so nadaljevali pohod. Na poti navkreber se je enemu raztrgal čevljev. Spogledali so se, nato so vsi pogledali onega, ki je imel torbo polno uporabnih stvari. Ta je potegnil na plan debelo, ukrivljeno šivanko, kakršno uporabljajo kirurgi, in čvrsto nit. Strokovnjaško si je ogledal obuvalo in ga tako umetelno zašil, da so se vsi čudili. Pod vodstvom bi se lahko naučili njegove veščine in postali sloviti čevljarji. Na tak poklic različne krize ne vplivajo dosti, saj obut je pač treba biti. Ker so se imeli radi, poklic, ki bi ga opravljali, naj bo to drvarski, kuharski, mlinarski ali čevljarski, v resnici ne bi bil bog ve kako pomemben. Najvažnejše je bilo, da so skupaj.

Izum

Grič je bil zanimiv v vseh letnih časih. Čeprav so Boskovice že precej na severu, je naklon griča na južni strani omogočal, da je tam rasla trta in dajala izvrstno rdeče vino, še prej pa na jesen sladikav mošt, ki je bil Martinu tako všeč, da so ga bratje dražili, da bo postal še pijanec. Martin je imel sploh rad opravka z alkoholom. Sanjaril je, da bo imel kot odrasel žganjekuho, a ne primitivno, kot jo je videval pri sosedih, temveč zelo zapleteno, da bi se opojna snov plemenitila, dokler ne bi postala zlato obarvana tekočina, nekakšen moravski konjak, ki bo slovel po vsem svetu, kar je zanj takrat pomenilo po slovanskih in nemških deželah.

Dialogi I.

Za menoj je huda vročinska bolezen. V nemedicinskih krogih ji rečejo ljubezen. Ožgala mi je srce in osmodila dušo. Na srcu je pustila srčno napako, na duši je nastala nova pokrajina, kakršne nastajajo po velikih tektonskih premikih.

»In imunost, se je dobro razvila?«

»Ne vem, kako je z njo. Verjamem, da tako kot v večini medicinskih primerov, čeprav so neprijetne izjeme.«

Dialogi IV.

»Tako mlad si še, a kot da že vse veš.«

»Veliko sem hodil v šole.«

»To še ničesar ne zagotavlja.«

»Veliko časa sem ob indijski reki presedel.«

»In?«

»Tam se veliko naučiš, ko gledaš, kako se vrti kolo življenja.«

»Kolo življenja se vrti tudi v tovarni za tekočim trakom, ob smrdljivih hlapih piva.«

»Mogoče res, ampak ob reki je vse na enem mestu.«

»Kaj?«

»Življenje in smrt. V tovarni vedno naletiš na nekaj v sredini.«

Dialogi VI.

»Glavo si omoči s hladno vodo, da se ti zbistrijo misli,

v ogenj jo vtakni, da se ti posuši lahkomiselnost,

na veter stopi, da s tebe odnese prah,

v zemljo jo zakoplji, glavo, da boš vedel, od kod si.«

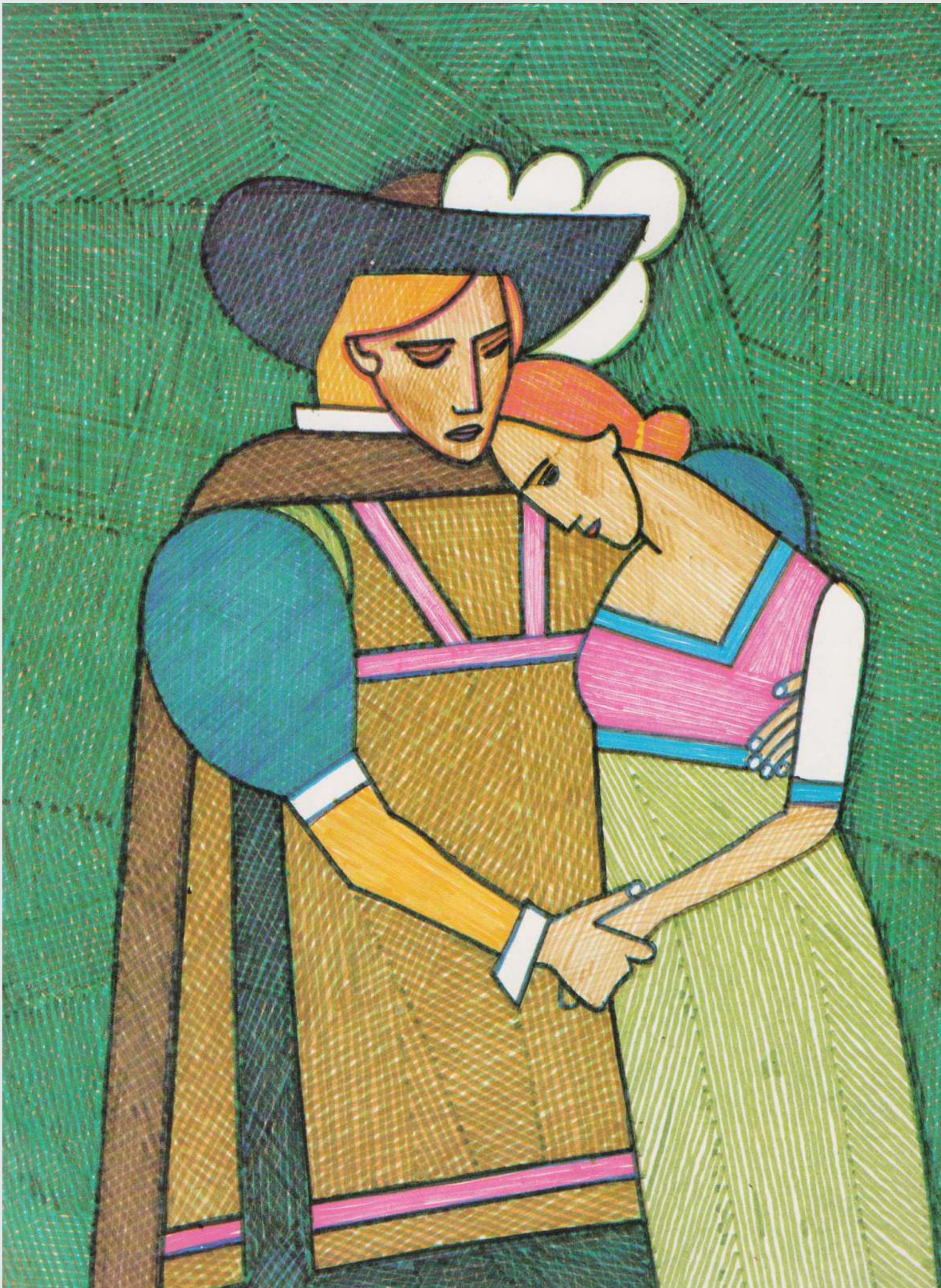
Jezus in Arthur

Nekateri veliki duhovi, ki so korenito zaznamovali človeštvo in ga spremenili v nesmrtno, so si kljub izjemni izvirnosti v bistvenem podobni ne glede na časovne in krajevne razdalje med njimi. Na prvi pogled se zdi, da primerjava z Jezusom iz Nazareta in Arthurjem Rimbaudom iz Charlevilla ni mogoča, ker sta vsaj na videz delovala na različnih področjih: prvi na religioznem in drugi na pesniškem, a bolje se je osredotočiti na delovanje, ki je bilo začuda podobno in je bilo usmerjeno v spremembo sveta.

Za drugačno usodo:

psihoanalitična teza o Krstu pri Savici, 2011

zvočna knjiga, 2021

Ilustracija: Ivan Seljak-Čopić

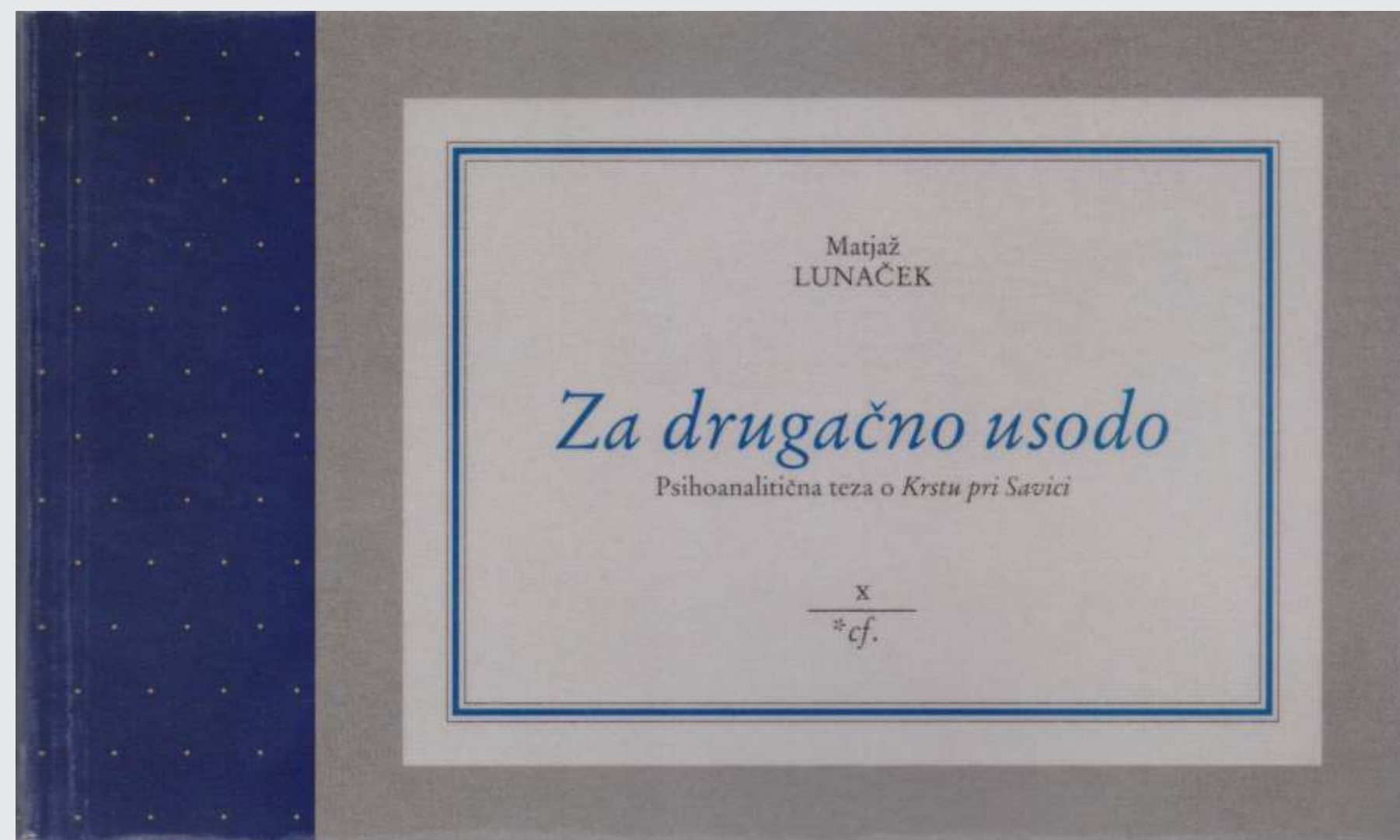
Štiripartitna naracija *Krsta*

Smiselno je *Krst* mogoče razdeliti na štiri dele, ki pa se ne pokrivajo s tokom dogajanja, saj je Prešeren uporabil tehniko retrospektivne pripovedi. Vpelje nas *in medias res*, v opis padca zadnje nekrščanske trdnjave (Ajdovske), Črtomirovega gradu, in šele nato v ljubezensko zgodbo, v prvo ljubezensko srečanje med mladim junakom Črtomirom in svečenico Bogomilo. Po letu dni njunega ljubezenskega druženja se začne šestmesečna vojna, ki loči junaka in povzroči separacijsko krizo. Po končanem spopadu in dokončnem porazu Črtomirove vojske pride do drugega ljubezenskega srečanja ob slapu Savice, ki pripelje do dokončne ločitve junakov.

Uvod v Krst pri Savici

Gonska struktura, ki jo zastopata libido in agresija, se v *Krstu* neprestano dinamično spreminja in menjava svoje poudarke. Z njo se spreminjajo prostori, na katerih drama poteka. Ti prostori so geografsko natančno določeni in so še vedno »prostori vseh prostorov«: Blejsko jezero z otokom, Bohinjsko jezero, slap Savice in Ajdovski gradec.

Matjaž Lunaček je v delu razgrnil svojo psihoanalitično tezo o *Krstu pri Savici*, obsežno epsko-lirsko pesnitev Franceta Prešerna. Doslej namreč ni še nihče sistematično uporabil psihoanalitične metode pri tej pesnitvi. Ker je vsebina *Krsta* precej bogata, razteza se vse od narodnega odpora ter ljubezenske zgodbe do verske spreobrnitve, so vse interpretacije mogoče, na kar lahko vpliva celo prevladujoča ideologija. V tej knjigi uživamo v svežem Lunačkovem tolmačenju Prešernove umetnine.

Prvo ljubezensko srečanje

Glede Črtomira je mogoče sklepati, da je iz popolne družine, saj sta mu (oba) starša šele nedavno preminula. Od njiju je prevzel prepričanja in verovanja in se uvrstil med nadaljevalce rodu.

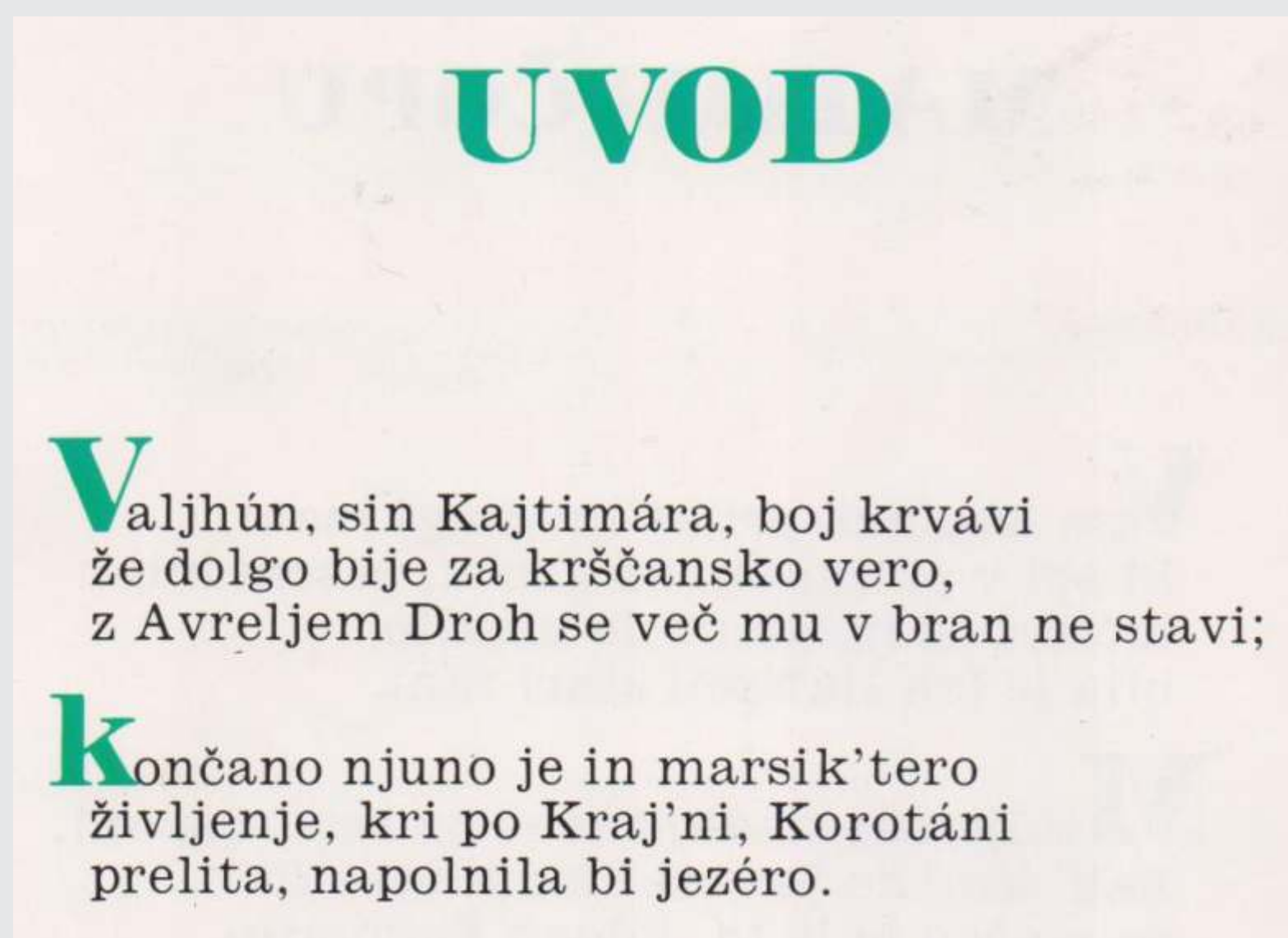
Bogomilina podoba je manj določna. V pesnitvi se pojavi pozneje, saj je v agresivnem *Uvodu* ni. Pojavi se v prvem ljubezenskem srečanju, ki je vpeljano retrospektivno, ko agresivnega konteksta sploh še ni, torej pred vdorom Valjhuna. Predstavi se kot šestnajstletna svečenica boginje Žive, dekle izjemne lepote, ki se ne zmeni za dvorjenje mladeničev, ki mu je zaradi svojega položaja svečenice zelo izpostavljena.

Ločitvena kriza

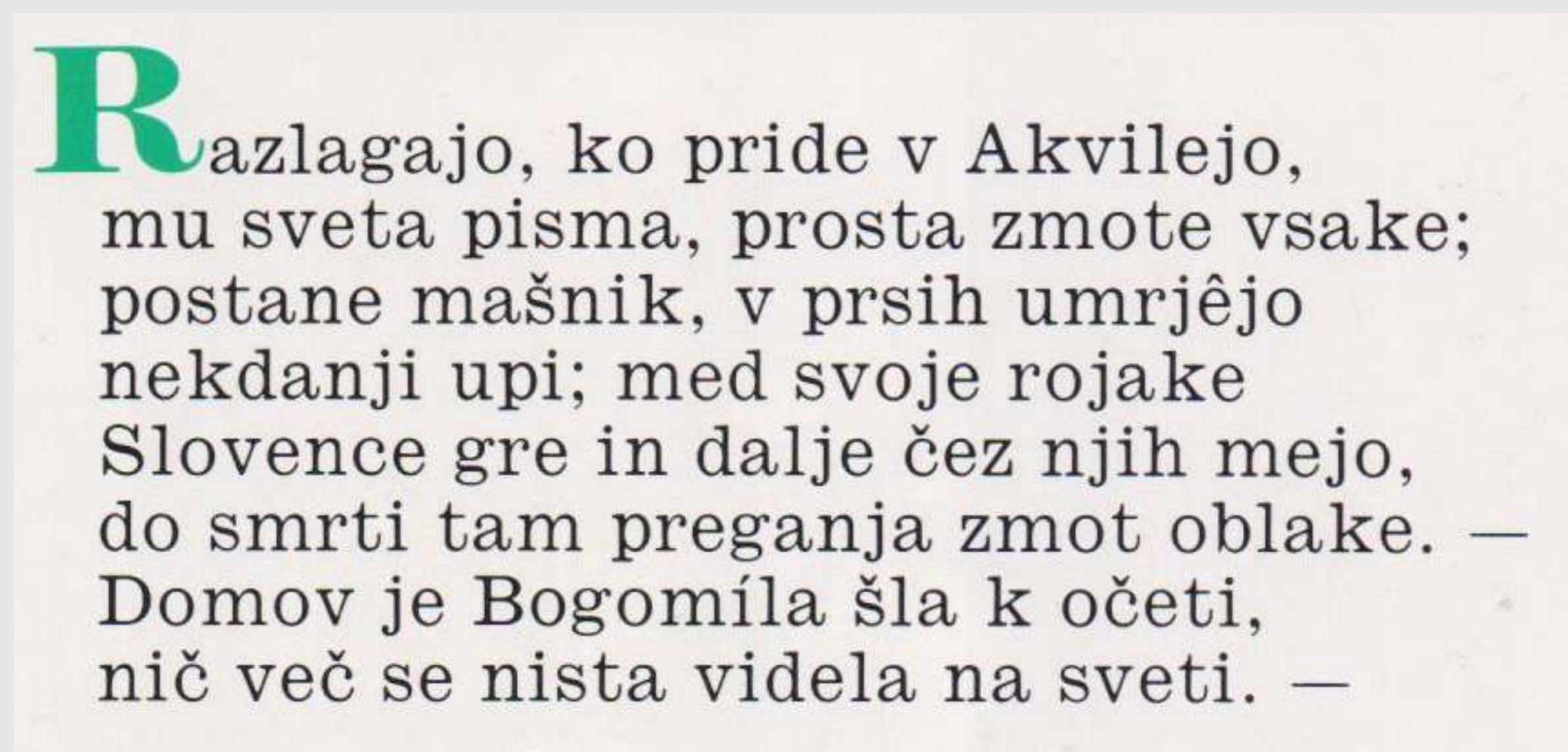
Potem ko je zaljubljenca leto dni cvetela sreča, nastopi trenutek ločitve. Črtomir gre na vojsko. V drugem ljubezenskem srečanju ob slapu Savice Bogomila pojasnjuje, že povsem spremenjena, kaj se je zgodilo z njo, potem ko je Črtomir odšel v boj. Iz Prešernovih besed je razvidno, da je ločitev trajala šest mesecev: »Šest mesecev moči tla krvava reka.« To je obdobje, v katerem je Bogomila poskušala prebroditi ponovljeno travmo ločitve in izgube.

Drugo ljubezensko srečanje

Pri ponovnem srečanju Črtomira in Bogomile imamo povsem spremenjen položaj, saj je Bogomila v ločitveni krizi doživela regresivno notranjo preobrazbo, razvila je nevrotične obrambne mehanizme, preoblečene v versko spreobrnitev. Pod njenim vplivom in zaradi lastnih ločitvenih težav (izguba staršev, tovarišev in imetja) preživi hiter transformacijski proces še Črtomir.

France Prešeren: Krst pri Savici, 1986

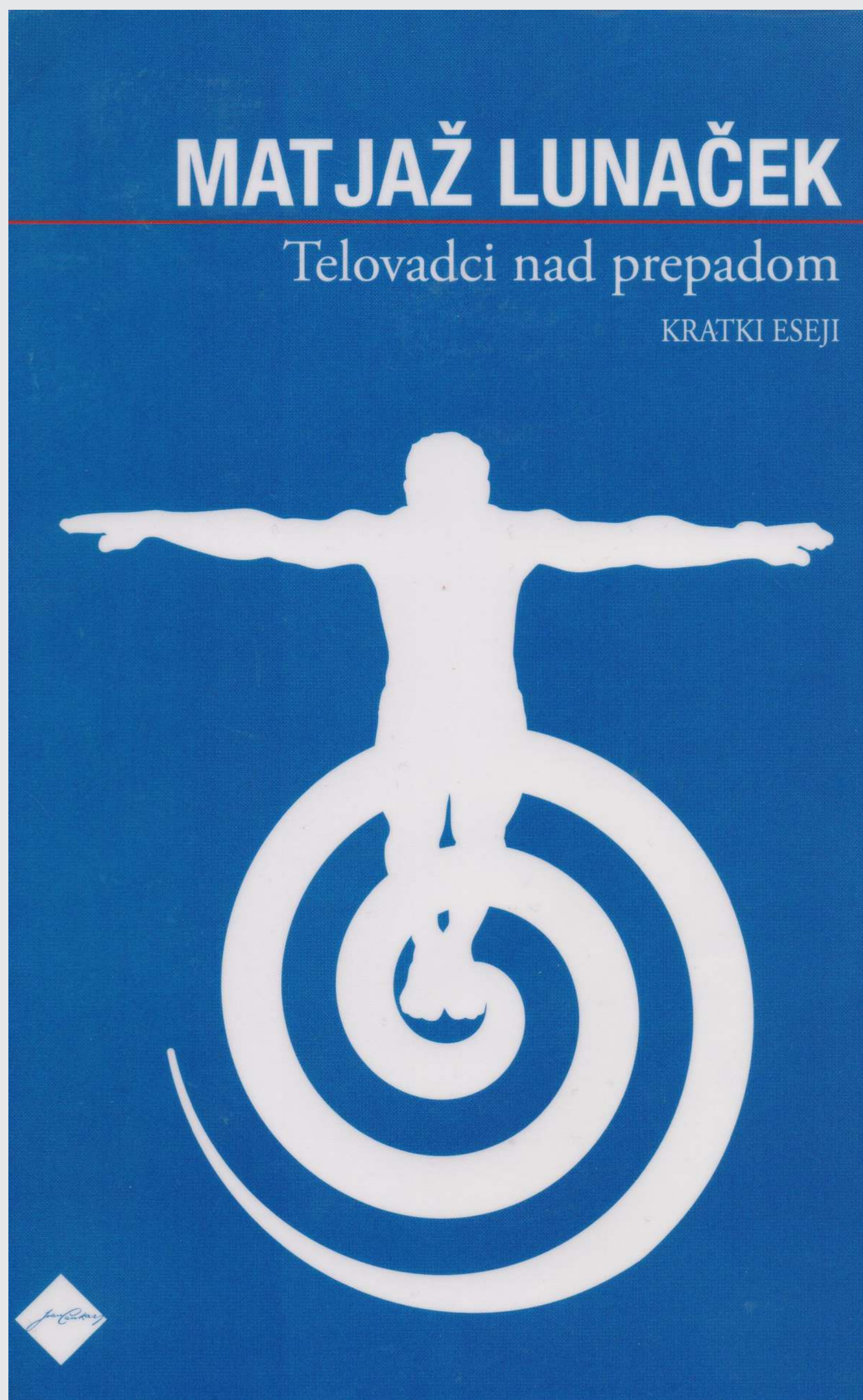

France Prešeren: Krst pri Savici, 1986

Telovadci nad prepadom:

kratki eseji, 2014

e-knjiga, 2014

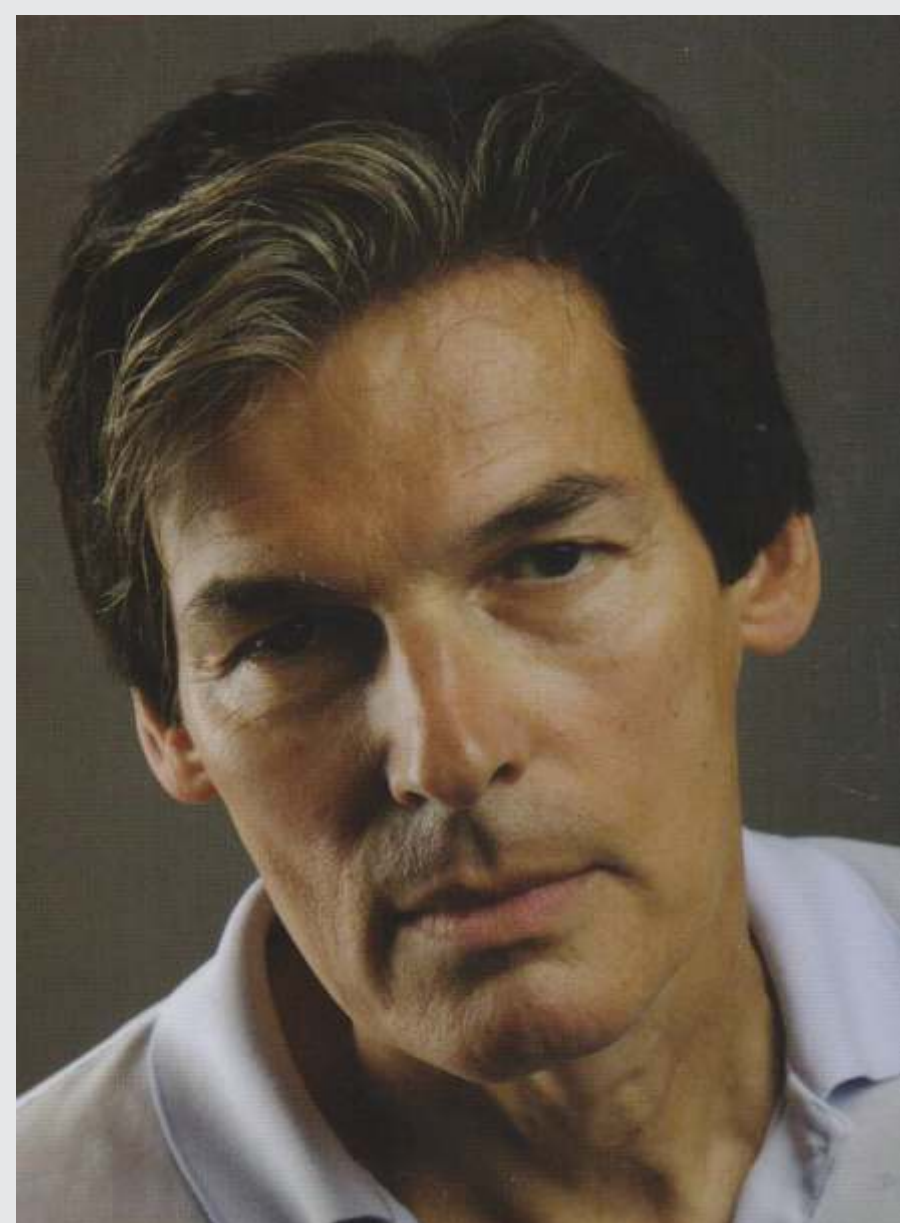
Sistemska motnja

Nasilna opustitev kajenja lahko prinese druge težave, ker ta razvada pomembno ureja počutje. Vpliva na tesnobo, depresijo, razdraženost. Če nekaj opustimo, želimo v zameno nekaj drugega, taka je pač duševna ekonomija. Kampanje so premalo. Nobena kampanja ne more nadomestiti vsakodnevnega vztrajanja. V šolah se je govorilo o kampanjskem učenju, ki daje le začasne rezultate. Tu so še druge kampanje s sumljivim iztržkom, kot so teden brez avtomobila ali pa, če hočete, politične, predsedniške kampanje, ki potihnejo takoj, ko je dosežen najbližji cilj. Na drugi strani imamo zanimiv izraz *trajnostni razvoj*, a kaj, ko deluje samo kot fraza. Ali pa izraz *veriga*, ki opozarja na nujno povezanost več členov za dosego nekega presežka. Taka beseda pride nenadoma v medijsko besedišče, toda kakor je prišla, tako tudi nenadoma izgine. Vztrajnost in ozaveščenost sta tisti, ki prineseta novo kakovost. Če bi se tega zavedali, bi bil drugačen ta svet.

Svetniški sij

Če bi vprašali ljudi, kdo se jim zdi svet, bi najbrž dobili zelo različne odgovore. Denimo, meni se zdi sveta mati Terezija. Ta po postavi majhna ženska je imela izviren duh, ki jo je nezmotljivo vodil pri vsem, kar je počela. Nekoč je obiskala Ljubljano in je spregovorila množici na škofijskem dvorišču. Besede so bile čisto preproste, a pospremljene s toliko vere in življenjske sile, da se mi je zdelo, da vidim sij okoli njene glave. Nadškof Šuštar, ki je bil ob dogodku navzoč, je bil kljub svoji izjemnosti ob njej videti čisto neznamenit. Duhovne moči, ki jo je izžarevala, se je zavedal tudi Janez Pavel II. Ko jo je pozdravil na stopnicah pred cerkvijo svetega Petra in mu je ona poljubila roko v znak ponižnosti, jo je dvignil k sebi in jo objel. Dobro se je zavedal njene veličine.

Zbirka esejev prinaša pisano paleto razmišljanj, ki so se avtorju porodila ob branju literature, pogledu na umetniške stvaritve, doživljanju družbene stvarnosti in sočloveka. V njej se prepletajo kritični razmisleki o Slovencih, identitetni, socialni, kulturni in politični vidik. Ne zanimajo ga le znameniti ustvarjalci preteklih obdobij, ampak se kritično dotakne tudi izpraznjenosti sodobne potrošniške družbe, ki še posebej mladim povzroča občutke nemoči in brezupa. V delu avtor večkrat spregovori tudi o slavnem francoskem pesniku Arthurju Rimbaudu, čigar dekadentno življenje, zapleten značaj in genialno poezijo raziskuje že vrsto let.

Osvobodilna fronta

Pri poročilih je miren napovedovalčev glas povedal, da bodo neplačnikom odklopili pitno vodo. Kaj niso neke deklaracije določile, da je pitna voda ter dostopnost do nje osnovna dobrina, ki je ne gre nikomur kratiti? Naj gre neplačnik pit vodo k potoku kot žival, bi si kdo mislil, a to ni tako preprosto. Potoki že davno niso več pitni, če niso sploh presahnili. Kje so časi, ko smo imeli pred hišo naše gospodinjske pomočnice kot kristal čisto vodo? Zdaj je pitne vode povsod čedalje manj in tudi živali imajo gotovo težave z njo. Zame so ta dejstva kontrarevolucija. Kamor koli pogledaš, sami brezštevilni izdelki, ob tem pa nimaš možnosti, da bi se odžejal, in to celo v zelo vodnati deželi! In če denarno ali vojaško pomagamo drugim državam, ali jim ne bi raje tako, da bi k njim odpremili kako ladjo čiste vode?

Seksualnost

V seksualnosti je nekaj zagonetnega, ker ni dana prvemu pogledu, pa tudi naslednjim ne. Razen v redkih primerih se ne odvija na javnih mestih, če odštejemo filmska platna, kjer kakih sto ali petsto ljudi opazuje seksualni prizor, ki se mora držati strogih pravil, ki običajne prizore seksualnosti ločijo od pornografije. Filmski kameri v nepornografskem filmu ostanejo zakriti tisti deli telesa, ki so za seksualnost najpomembnejši, kot za kamero v pornografskem filmu ostajajo prikriti drugi deli telesa oz. izraza, ki so prav tako sestavni del seksualnosti. Tako nastane razcep, ki ga ni mogoče zapolniti.

Remiza

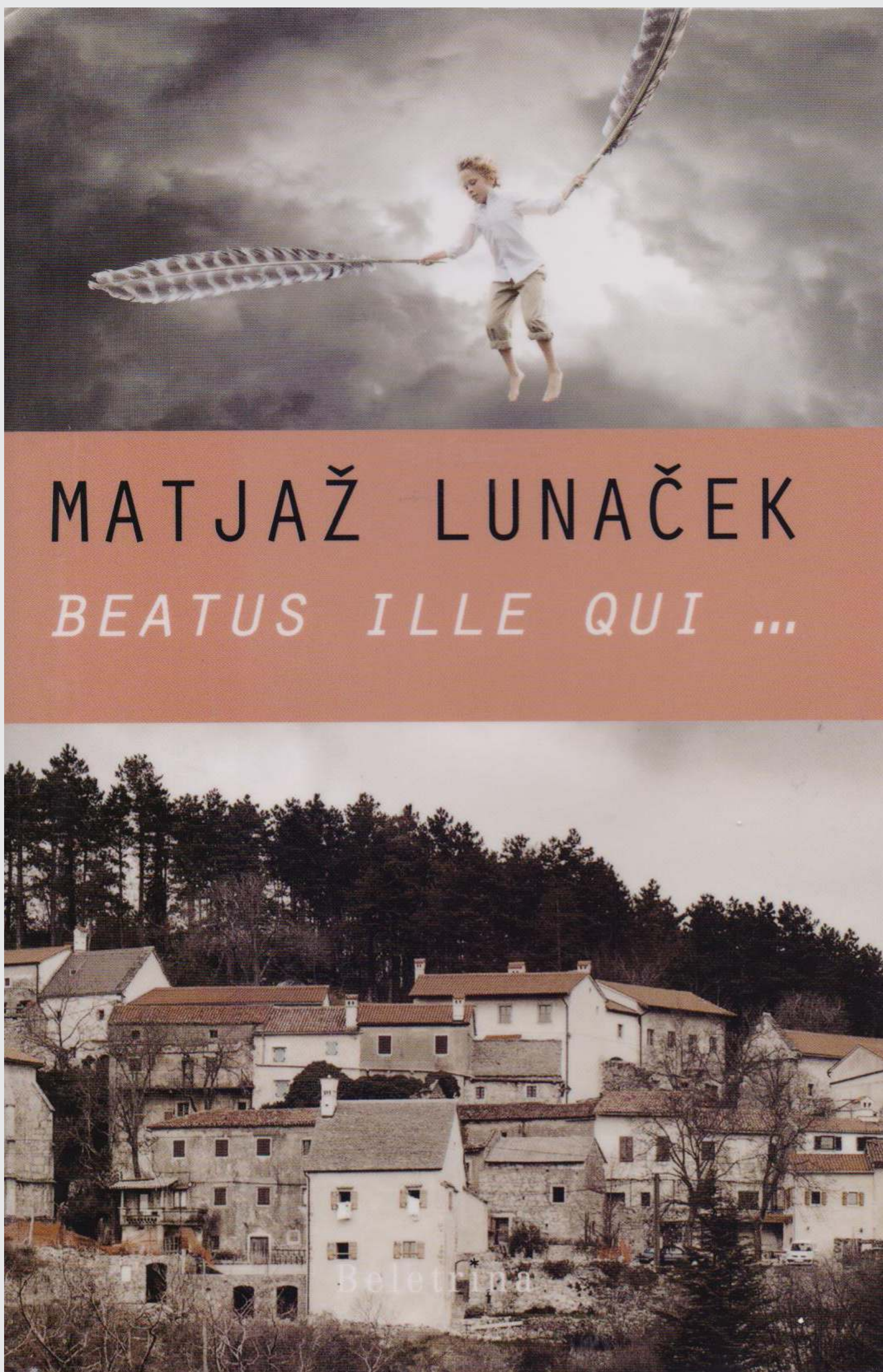
Že pred časom sem prenehal gledati televizijo, ker nisem hotel postati čisto pobebljen. Da ne bi bil nepravilen do njenih vsebin, jo gledam vsakih nekaj mesecev, največkrat takrat, ko imam počitnice. Na počitnicah je um bolj spočit in laže prenaša neumnosti. Taka odločitev se je pokazala kot smiselna in koristna, saj se sprosti ogromno časa, ko televizijo gledam, pa vseeno ostajam v rahli zvezi s kvazirealnostjo, v kateri se včasih pojavi kak zablodel košček realnosti.

Sancta simplicitas

Če bi kakega današnjega politika vprašali, kakšne kvalifikacije ima za določeno visoko funkcijo, bi nonšalantno odgovoril, da je vendar pomemben član določene vplivne stranke. Tak odgovor je tako mimo kot pojasnilo nekega dekleta, ki so ga vprašali, kakšne kvalifikacije ima za vzgojo otrok. Enako nonšalantno je odgovorila: »Saj sem bila vendar tudi sama nekoč otrok.« Ona je bila nekoč otrok, tisti povojni minister pa je ležal s slamico v ustih pod senikom. *Sancta simplicitas!*

Beatus ille qui ..., 2015

e-knjiga, 2015

Obubožani samuraj

On, ona in sveža voda, vse je bilo kot bleščeč kristal. Prijela ga je za roko in jo nesla na svoje prsi. Na dlani je čutil krepak utrip srca. V svojo še prosto roko je vzel njeno še prosto roko in napravil simetričen gib. Srci sta bili v popolnoma istem ritmu. Samuraj se je nasmehnil, kar se mu je redko zgodilo. Nista se spraševala po domu, starših, bratih, sestrah. Odslej sta pripadala le drug drugemu v neločljivem bitju svojih src.

Dva odtenka modre

»Veš,« je rekla mama, »o naši reki so se spletle vse mogoče zgodbe. Včasih voda prinese s seboj kakšno nenavadno stvar, na primer deblo, na katerem sedi živobarven ptič, ki tako miloglasno poje, da so vsi očarani. Tvoja babica ga je videla kot otrok. In ga ni mogla pozabiti. Nekoč je priplaval nenavadno oblikovan čoln brez čolnarja. Po reki je drsel tako spretno, kot da ima najbolj izkušenega krmarja.« Deklica se je pozanimala, ali je kdaj prineslo tudi kakšno rožo, kakršne ni videti v njihovih krajih. Mama ji je povedala, da za kaj takega ni nikoli slišala.

Beta

Nekega lepega majskega dne so do nje dospeli zvoki partizanske pesmi, pomešani z vriskanjem in vzkliki. V mesto je vkorakala partizanska vojska. Veselo je pritekel brat in naznanil, da je vojne konec in da lahko mirno pride iz svojega skrivališča. Povabil jo je, da se pridruži radujoči se množici. Vse to je povedal gostobesedno in zasoplo. Za roko jo je poskušal izvleči iz njenega domovanja, njej pa kar ni bilo do tega, da bi na vrat na nos nekam oddrvela in preskakovala po dve stopnici, tokrat iz čisto drugačnih razlogov. Bratu se je navdušeno mudilo. Pustil jo je zgoraj ter odhitel. Tiho si je oddahnila. Seveda je bila vesela novice. Vesela zase, za bližnje, za vse ljudi, a v njej se je v dolgem času samote nekaj spremenilo. Kot da je duša zavzela drugačen položaj. Postavila se ji je nekako počez, se razkomotila in se ni več odzivala na sunke trenutnosti. Obsevala jo je dolgo grajena in z vseh strani pozdravljajoče sreča, ki zase ne potrebuje ničesar.

Knjiga Beatus ille qui ... je zbirka kratkih zgodb, literarnih slik, ki jih uvaja znameniti Horacijev verz. Avtor se v knjigi na poseben, izviren način dotika problematike medsebojnih odnosov ter večnih vprašanj o svobodi, ljubezni in smrti. Protagonisti so neobičajni ljudje, ponekod dobijo svoj glas tudi živali, dogajanje se giblje od čistih posnetkov realnosti do prestopov v neznane, fantazijske sfere. V središču so ključni, prelomni trenutki v življenju, ki vsakdan popolnoma nepričakovano povišajo na raven brezčasa. Sicer raznolike zgodbe v zbirki so tematsko povezane.

Matjaž Lunaček, olje (slikar Franc Zupet - Krištof)

Odprta vrata

Nihče ni vedel, kako in od kod je prišel Teofil v naš kraj. Po naglasu se mu je poznalo, da ni od blizu, a ni bilo mogoče natančno ugotoviti, kakšen naglas v resnici ima. Sicer to ni bilo важно, ker ni bil prav zgovoren. Vsem na vasi se je hitro priljubil zaradi svoje neponarejene prijaznosti. Njegova naravnost je bila osupljiva, pogled jasen in gibanje skladno. Mogoče so ga tako hitro vzljubili, ker je bil deloven, bistroumen, in iznajdljiv. Ko so enkrat spoznali, da hitro in brez težav obvlada tudi zapletene strojne mehanizme, so mu kar naprej prinašali kaj v popravilo ali izboljšavo.

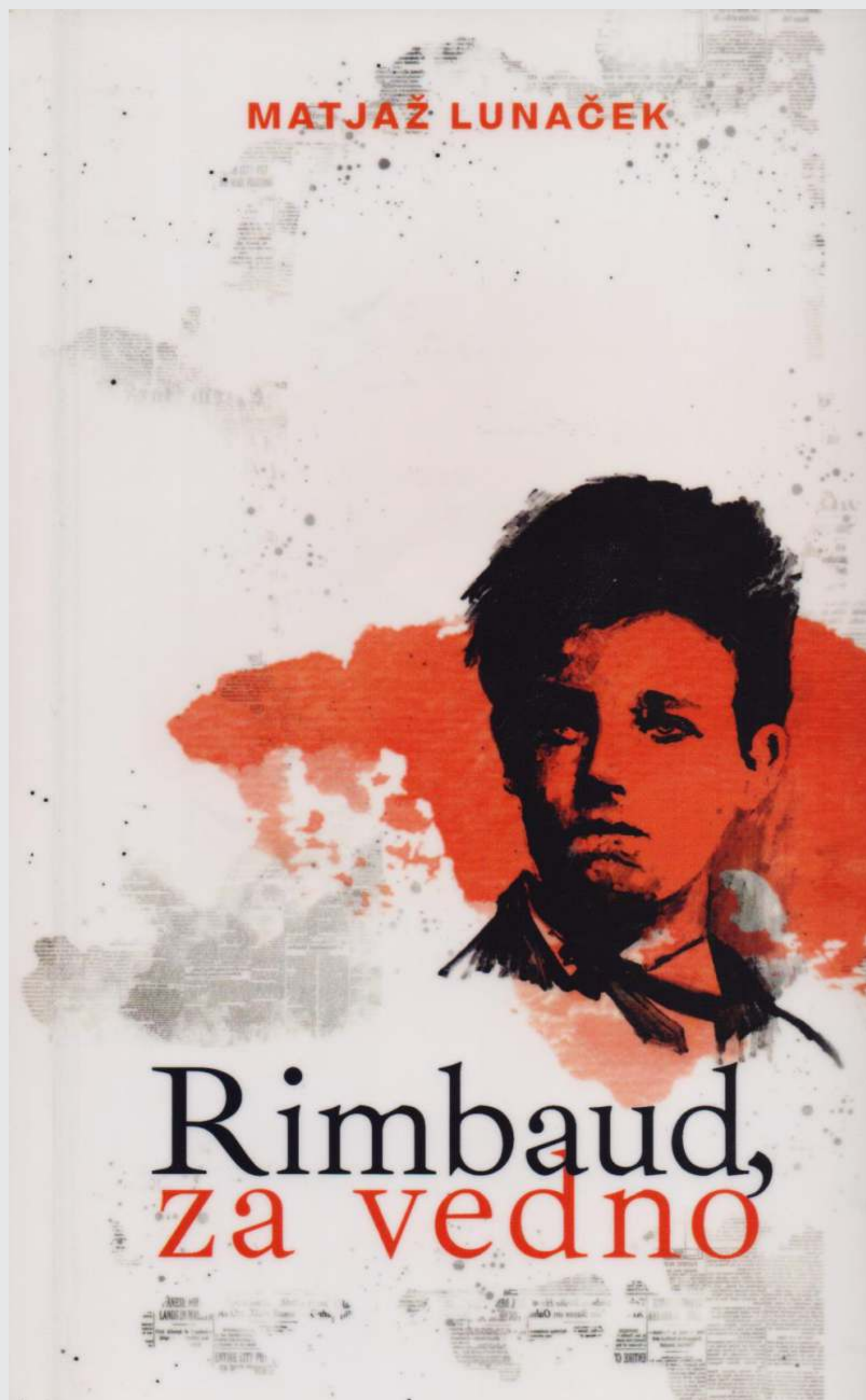
Beatus ille qui ...

Na eni steni sem pustil prostor za majhno okence, skozi katerega je lila sončna svetloba, ki je dovolj razsvetlila notranjost, da je bilo mogoče tudi brati. Bral sem zelo rad. Knjige so me predstavile v svet junakov, ki se jim ni bilo treba ničesar bati, ker so imeli posebne moči in so zlahka opravili s preganjalci. Knjig mi doma zaradi revščine niso mogli kupovati, zato sem kdaj katero izprosil od kakšnega sovaščana, še bolje sovaščanke. Daljna sosedka Angela je bila navdušena nad Dumasovimi romani, ki so kot podlistki izhajali v časopisu. Natančno jih je prepognila in kar sama zvezala v zajetne zvezke. Ko mi jih je posojala, mi je vedno zabičala, naj jih vrnem nepoškodovane. Odhajajočega me je pritisnila na svoj mehki trebuh in me že hip zatem odpahnila in postavila pred vrata. S tako pridobljenim zakladom sem po stranskih poteh, da ne bi srečal kakega zlikovca, odhitel v svoje skrivališče, nalovil svetlobo na zvezek in se zatopil v branje. Brezčasnost se je plazila okrog mene in končno zadremala pri mojih nogah.

Ena volčja

Hude izkušnje se nam globoko zarežejo, ne le v spomin, tudi v druge dele možganov, ki od takrat drugače delujejo. To so nespremenljiva dejstva. Mene je huda izkušnja pripeljala v gubijsko dolino, kjer sem dokaj udobno živel. Moje želje po brezskrbni zaupljivi bližini pa so morale ugasniti. Usoda me je oropala za ljubezen, ki sem jo iskal. Še enkrat si nisem upal tvegati. Tako sem zgrešil svoj namen. Legenda gor ali dol.

Rimbaud, za vedno, 2020

Knjiga Rimbaud, za vedno je posebna poetična biografija, ki je drugačna od vseh ostalih, ki pišejo o tem izjemnem pesniku. Pisatelj poskuša Rimbauda in njegovo poezijo približati bralcu skozi ljubezen, krivdo, trpljenje, vero, prijateljstvo in sočutje. V knjigi so zbrane pesmi v originalu ter v slovenskem jeziku. Prevajalec vseh je Brane Mozetič. S tem delom je Jean Nicolas Arthur Rimbaud postal Slovincem še bližji; že dolgo časa namreč ni več le francoski pesnik, pripada Človeštvu nasploh. Iz nje veje tudi posebna, poglobljena vez med francoskim pesnikom in avtorjem dela.

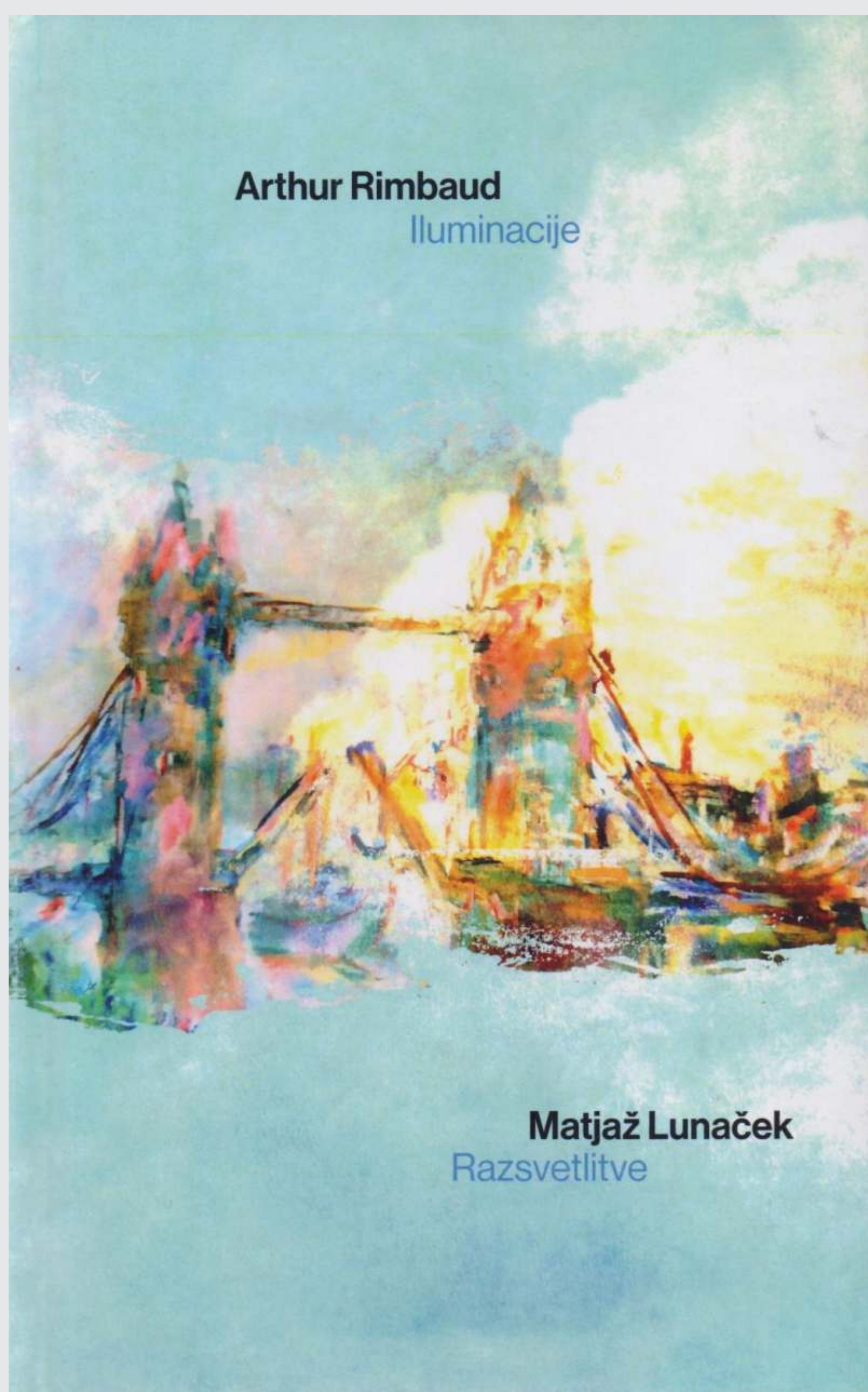
Rimbaud in njegov čas

V nekaterih obdobjih se zgostijo genialni miselni vzgibi. Kmalu po letu 1850 so se rodili trije neverjetni inovatorji na svojih področjih: Van Gogh, Rimbaud in Freud. Kot svetle zvezde so zažareli na črnem, zatohlem nebu svoje dobe, jo osvetlili in razžarili. Rimbaud je s svojimi pesniškimi inovacijami presvetlil obnebnje poezije in ga za vedno spremenil. Njegov pojav je imel kometski značaj, saj je trajal zgolj štiri leta. Vse svoje pesmi je namreč napisal med petnajstim in devetnajstim letom starosti. Potem je obmolknil in ta molk je trajal skoraj petkrat dlje kot njegova ustvarjalna doba. Odtegnil se je pesniškemu ustvarjanju, resigniran nad učinkom inovatorskega dela. Ko so ga kasneje vprašali o njegovem ustvarjanju, je le-to označil kot bedasto in smešno. O tej temi se sploh ni hotel pogovarjati in je pokazal znake nejevolje, ko je pogovor nanesele na njegovo nekdajšo aktivnost.

Biti sam – biti z drugimi

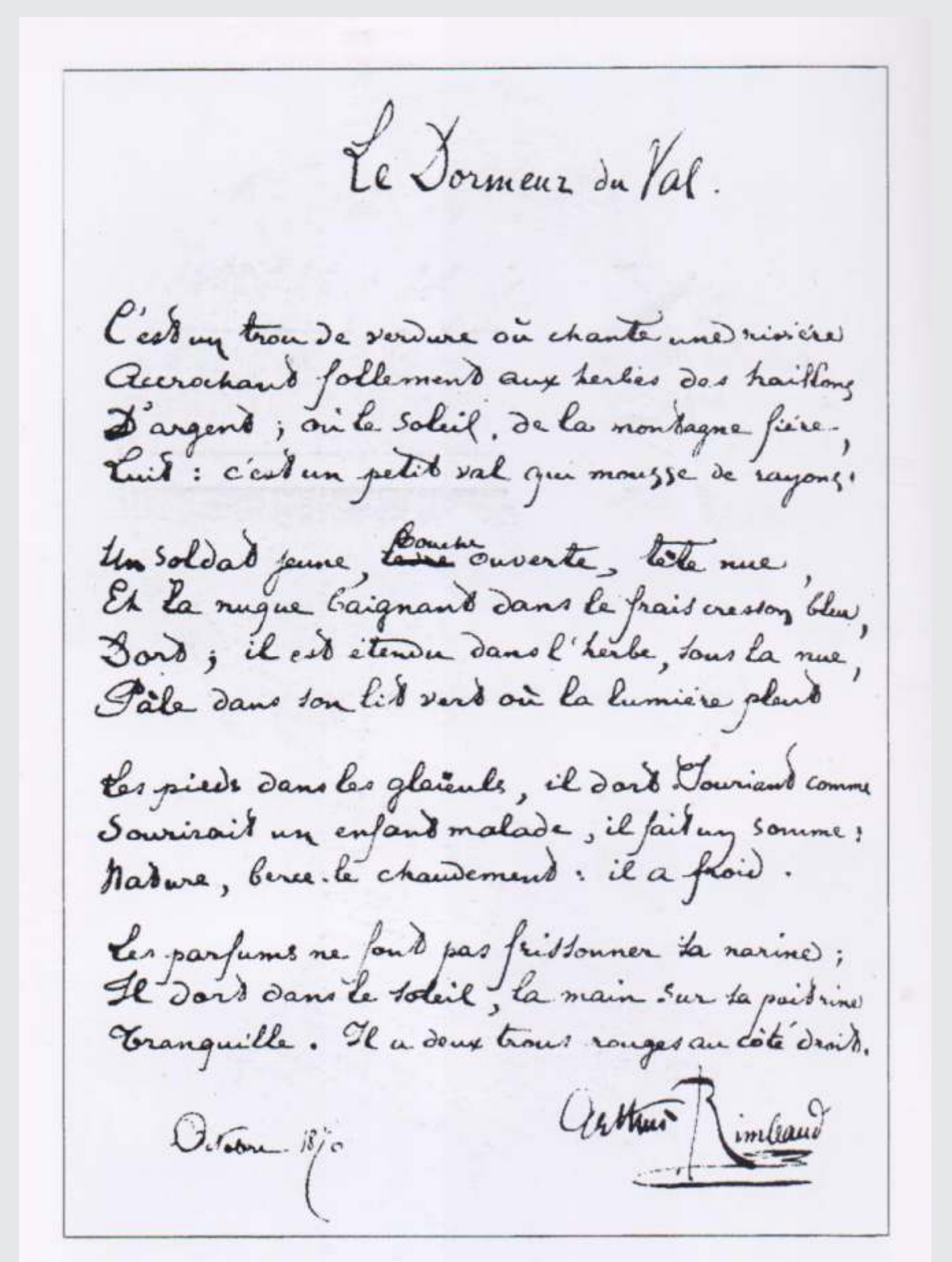
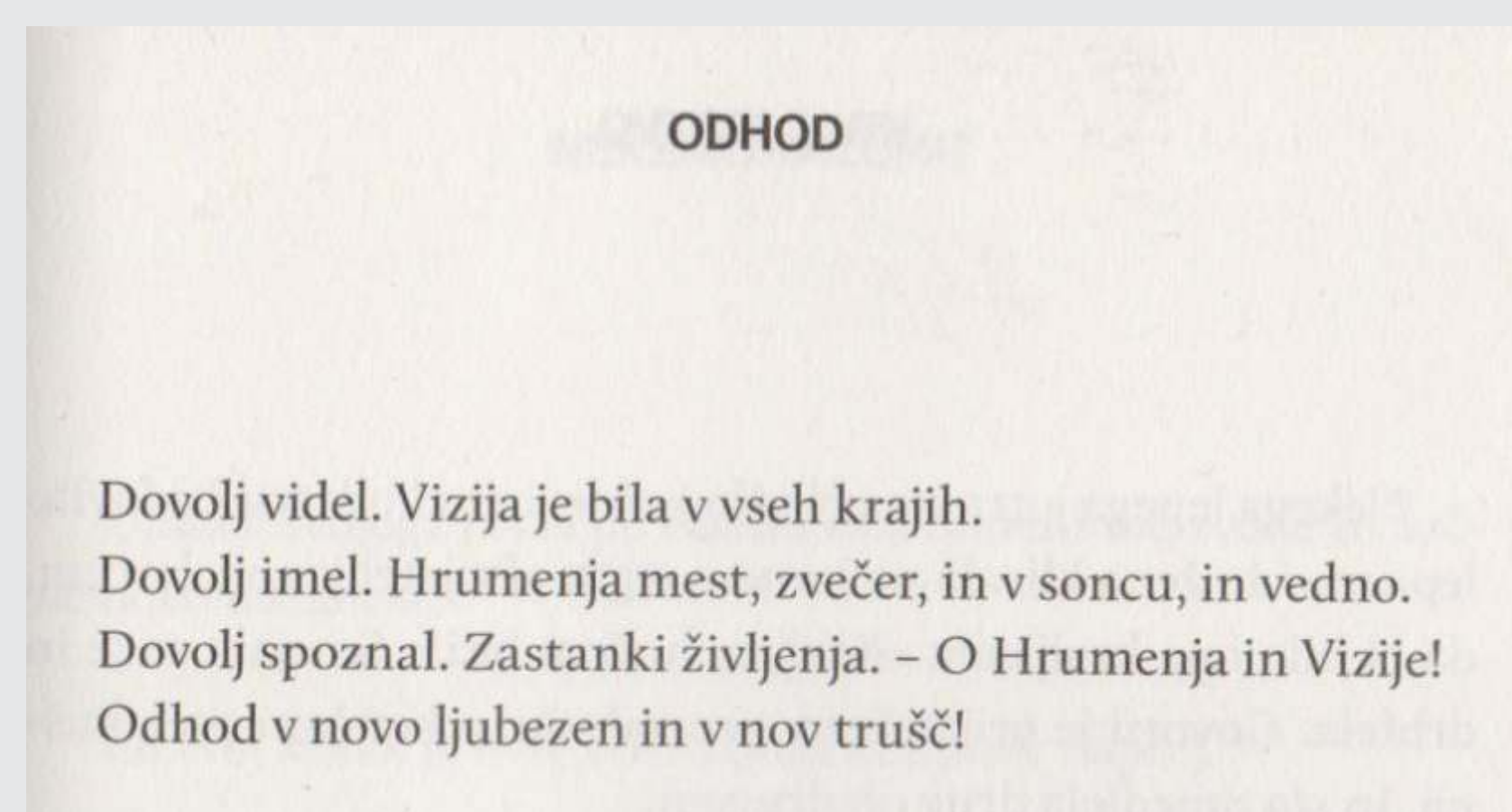
Rimbaudov značaj je zaradi nasprotij skoraj neulovljiv. To se nanaša tudi na njegovo potrebo po bližini drugih oziroma potrebo, da se od ljudi oddalji. Paradigmatičen glede tega je njegov odnos s pesnikom Paulom Verlainom. Ko ga je Verlaine zaradi neznosnih napetosti v odnosu pustil v Londonu, mu je Rimbaud napisal pretresljivo pismo, v katerem ga imenuje svojega edinega prijatelja. V tem pismu na odprti način izraža svoja najgloblja čustva. Nekateri biografi so v tem izražanju videli zgolj Rimbaudovo zmožnost manipulacije, saj so že v naslednjem pismu čustva čisto drugačna. Je bila zgolj narcistična prizadetost zaradi zapustitve?

Arthur Rimbaud: Iluminacije, Matjaž Lunaček: Razsvetlitve, 2022

V tem delu združita svoje moči dva avtorja, oba izjemno pronicljivega duha, Arthur Rimbaud ter Matjaž Lunaček. V Iluminacijah najdemo Rimbaudove pesmi v prozi, ki jih Lunaček poimenuje svetlobni lističi. V Razsvetlitvah pa so te svetle pesmi pomešane z mislimi drugega velikana. Pred nami se razgrne svetloba razsvetljenega uma. Tega premore malokdo, saj je zanj potrebna velika zbranost, barvitost in želja po ubeseditvi, ki ne zavaja. Častno mesto med temi mojstri luči zavzema Artur Rimbaud, ki ostaja večno mlad. In večno Tu.

Kam naj zvedava duša pospravi vse vtise? Kako naj jih razvrsti, da se bo še mogoče znajti v času in prostoru? Saj to je tako, kot če ob mraku napenjaš oči, da bi razločil med resničnimi in fantazijskimi oblikami. Najbolje je počakati zoro, ko vse postane jasno in svetleče v rosi.

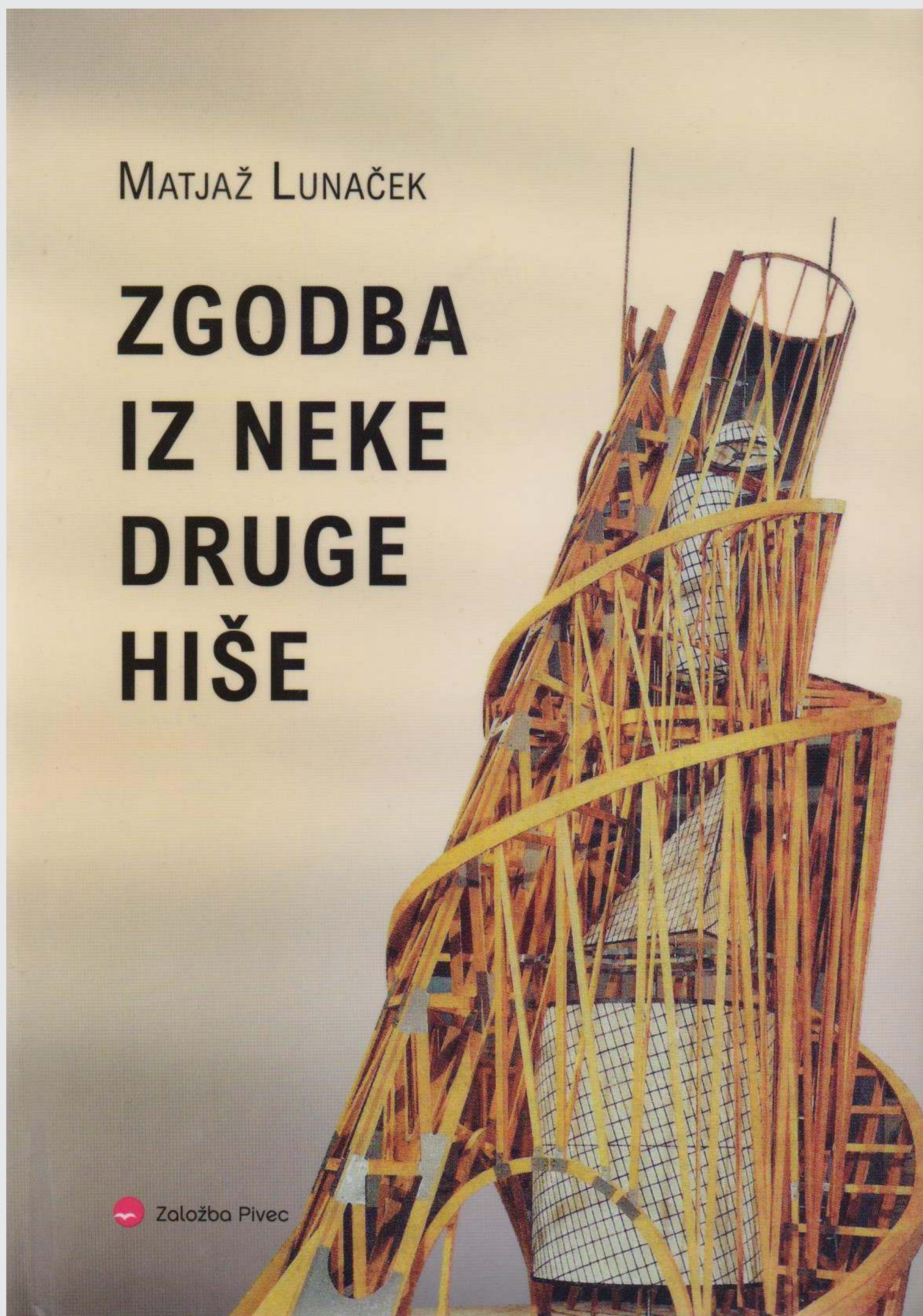

Spalec v dolini, rokopis

On je navdih, ker je večni.
On je zrak, ker razkošno hladi lice.
On je čistejši od otroka, ker se je prekalil v najbolj žgočem ognju.

Zgodba iz neke druge hiše, 2022

e-knjiga, 2022; zvočnica, 2023

Bujne, skoraj preveč košate lase si je pogladil v čedno razmršenost, stopil na prag in se zagledal daleč naprej, kjer se je v jutranji rosi pasla košuta. Če bi bil bliže, bi videl, da mu je namenila globok in zaupljiv pogled, kakršnega zmore le erotično predana jelenja samica. Vajene je bila tega mladega moža v zgodnjem jutru. Imela sta, bi se reklo dandanašnji, enak bioritem, če to pomeni, da zgodaj vstaneš in imaš poleti prvi, a ne zadnji zajtrk ob četrti uri. Ali je k medsebojni naklonjenosti kaj prispevalo dejstvo, da je bila ona samica in on moški, ni znano.

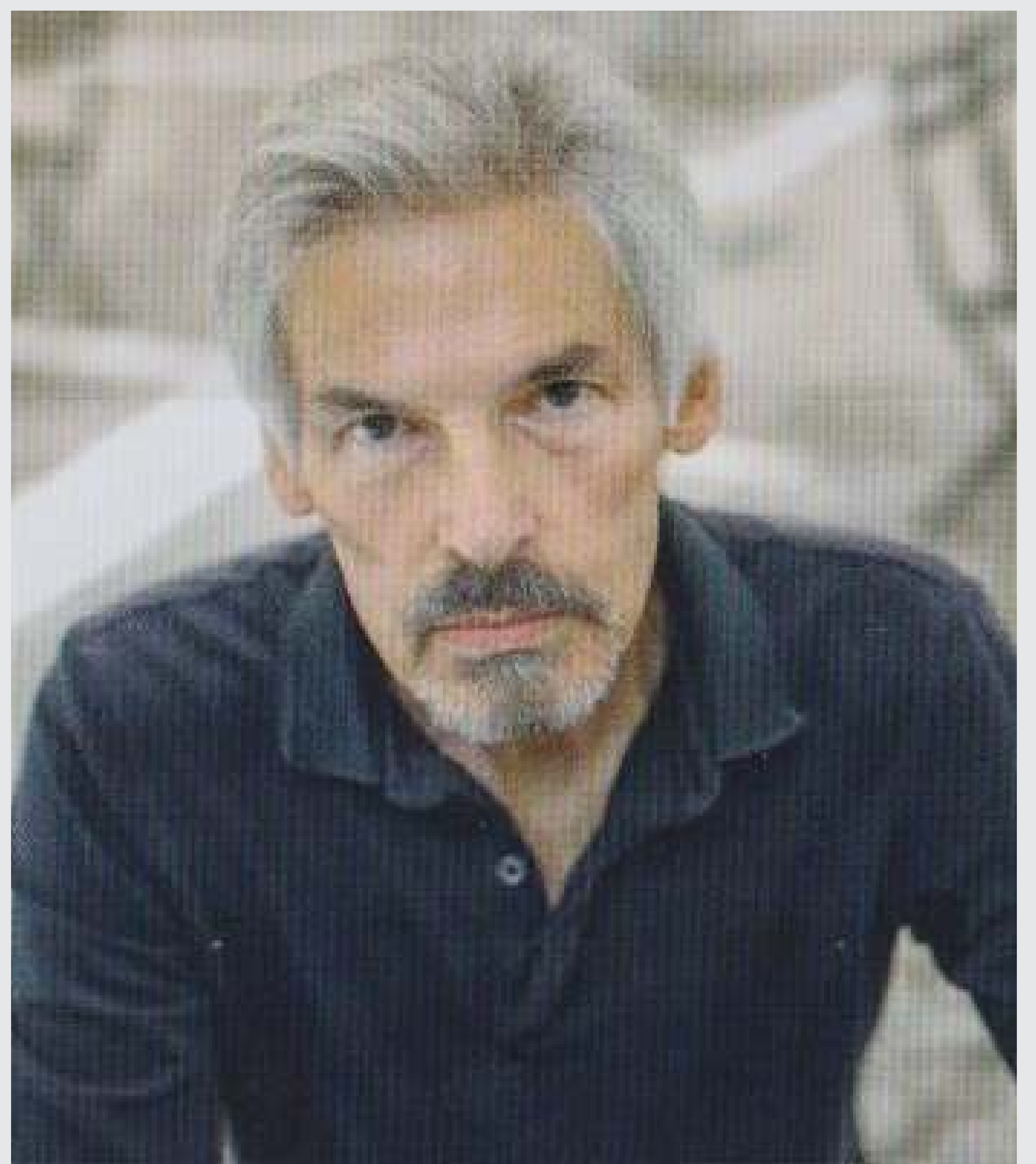
Tem bolj ga je drastila misel, da bi se podal še bolj južno, do morja, tega vitražnega okna v svet. Napravil je načrt poti, ki je bil lahko le približen, ker ceste takrat zaradi redkega prometa niso bile zvožene. Domačini so imeli za življenje vse pri roki in jih potovanja niso kaj dosti zanimala. Vedeli pa so, da je proti morju najkrajša pot, da se pride do soli. T posel so prepuščali onim ta doli, Hrvatom. Ti so za primerno plačilo na konjskih hrbtih radi pritovorili kakšno vrečo soli, ki je potem celi vasi za dolgo zadostovala. Jedi so solili malo, tako da so bili nakupi lahko bolj redki.

Nobenih zaslug nimaš, da si se rodil v gosposki hiši. Plemenitost ni povezana s premoženjem, temveč z bogastvom duha.

Stjepan je ležal na postelji s široko odprtimi očmi. Ni mogel zaspati. Razmišljal je, kako drugače poteka življenje tu kot v njegovi hiši. Tam je bil vedno sam. Če je hotel družbo, je šel na svoj prvi dom, kjer je bilo zaradi sester vedno zelo živahno. Govorile so vseprek, se smejale in zabavale na vse mogoče načine. Oče j bil do njih prizanesljiv, ne toliko iz dobrote, temveč zato, ker od njih ni veliko pričakoval. Primeren ženin ob pravem času, to je bila vsa modrost. Potem otroci in nadaljevanje te nezanesljive in neuravnovešene človeške vrste.

Stjepanovo odraščanje je teklo v tesnem stiku z živalmi. Te so predstavljale glavni del njihove družinske poslovne dejavnosti. Po pašnikih v okolici Kastava so imeli več kot tisoč ovac. Zato so potrebovali veliko število pastirjev, še negodnih fantičev, ki so zgolj za hrano in obleko ždeli cele dneve s čredami drobnice. Varovati jih je bilo treba pred krajo in zvermi, ki so prihajale iz notranjosti dežele. Največkrat so bili to volkovi, redkeje risi in medvedi. Na srečo so bile divje živali nevarne zgolj za ovce in nihče ni pomnil, da bi kdaj kaj žalega storile človeku. Morda so bile na slabem glasu zaradi kožuhov, ki so jim jih ljudje zavidali.

V romanu se na pretanjen način prikaže pomen skupnosti, ki dandanašnji izgublja na svoji vrednosti. Zgodba je postavljena v 19. stoletje, v njej pa se prepleta toliko iskanj in razprav o stiskah in smislu v obdobjih krize, da je nekako brezčasna. Glavni akter Martin se rodi v vasi Boskovice na južnem Moravskem. V Pragi kasneje obiskuje Karlovo univerzo, svoj novi dom pa najde v neznani vasici na Slovenskem. Ves čas se stopnjuje napetost med napredno srenjo, ki zagovarja vrednost izobraževanja ter znanosti in med tistimi, ki temu z vso silo oporekajo. Vse to nas privede do nenavadnega konca.

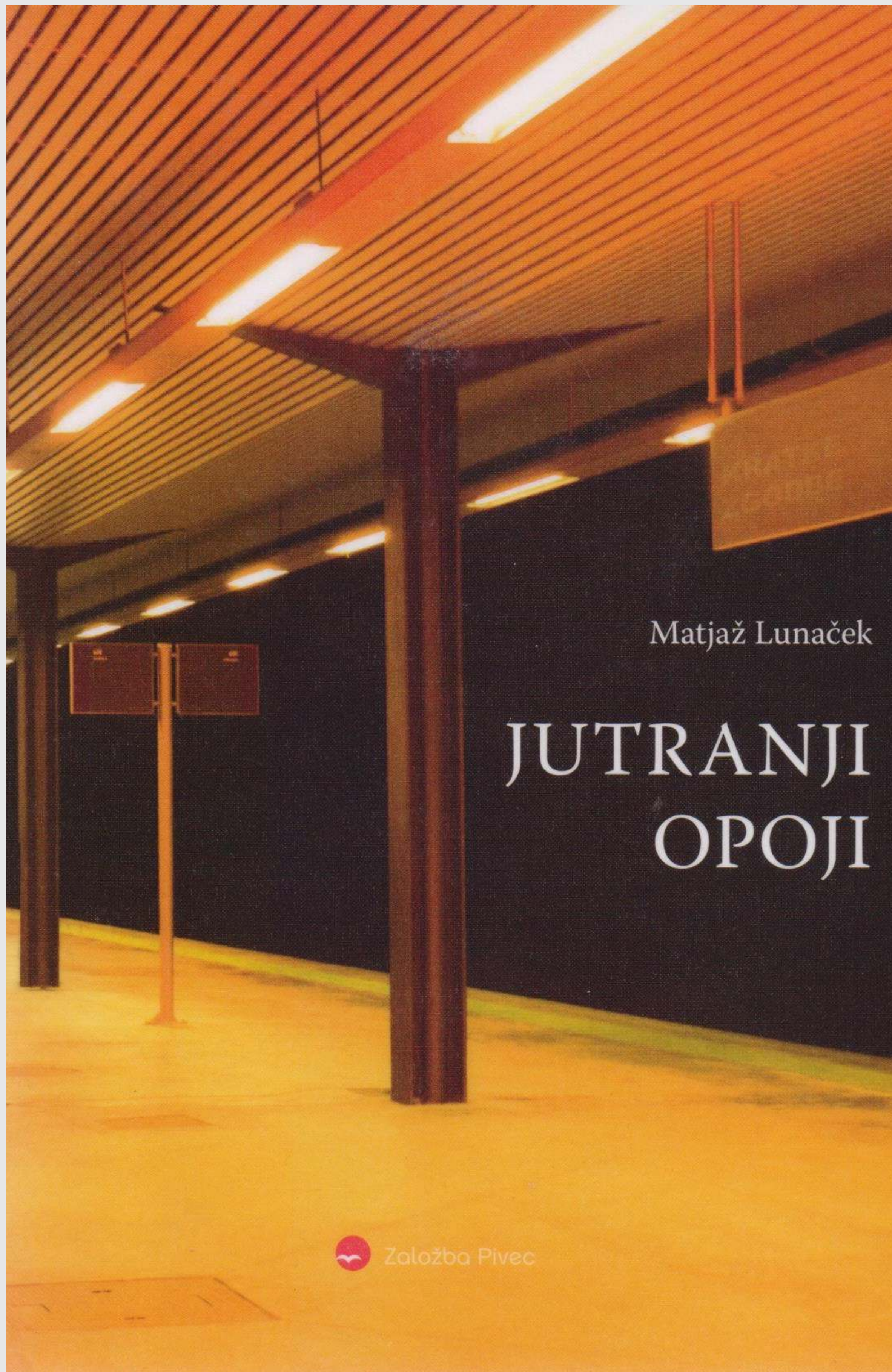
Njihov dom se mi je prikupil tako prostorsko kot z ljudmi, ki so bivali v njem. Čeprav je bila hiša razmeroma majhna, je nudila vse udobje. Sobe so bile razporejene premišljeno, tako da se člani gospodinjstva niso motili med seboj. Od deklet je bila posebej ljubka Katica, ki je tudi imela ime povezano s Kleistom, saj se je tako imenovala naslovna junakinja ene od njegovih dram. Katica je bila zategadelj s svojim imenom zelo zadovoljna. Že ob prvem srečanju je med njima preskočila erotična iskrica. Deklica, ki je imela komaj petnajst let, ni bila prav nič sramežljiva. Materi je delala siva lase s svojo sproščenostjo in svobodomiselnostjo. Bila je zgodaj razvito dekle tako telesno kot duševno, zelo radoživa in zelo radovedna. Si lahko predstavljate, da mi je že po nekaj dneh bivanja tam v večernem mraku v veži pritislila poljub na ustnice? Njene so bile tako voljne in mehke, da sem bil še tri dni ves omamljen.

»Dovolj sem povedal za danes, mogoče celo preveč. Ne vem, ali ima pripovedovanje osebnih zgodb sploh kakšen smisel. Vsak si mora pridobiti lastne izkušnje. Če sliši prigode drugega, ga mogoče celo ovirajo. Začne se primerjati in izgubi notranji kompas.«

Eli se je obrnila k hiši in na ves glas zaklicala njeno ime. Čez nekaj trenutkov se je Ana prikazala v svoji gosposki obleki, tako drugačni od Eline, a zato nič lepši. Stopila je k njej, ji ponudila roko in se nasmešnila, ko se je predstavila. Enako je storila Eli. Stali sta skupaj, popolnoma enako veliki, obe lepi, vendar se je njuna lepota razlikovala, da se bolj ne bi mogla. Na Eli je bilo nekaj divje neukrotljivega, Ana je bila bolj mirna in racionalna. Kar spočetka sta se začeli tikati.

Jutranji opoji, 2024

e-knjiga, 2024

Jaz živim

Kaj sploh pomeni razmišljati. Ali ni to dokaz vdaje, priznanja, da ničesar ne veš? Kdo pa bo presuknil zvezde s slaboumnimi teorijami, enkrat o črnih luknjah, drugič o pokih v prostoru-času.

On je že davno vedel za te vrzeli, ki jih je povsod veliko, in se je tudi vedno dovolj zbral, da jih je preskočil, kot potok, do katerega dospeš in nad katerim ni nobene brvi ne levo ne desno. In razpoke v ledu, ki grozeče zamrmrajo, da se še osel ustraši in umakne.

Obledeli zapis

Ti si naivnež. Ne vidiš, da so bankrotirale vse temeljne človeške vrednote, kot so solidarnost, poštenost, razumevanje, sočutnost. Na njihovem mestu so se kot plevel razrasle brezbriznost, agresija, omejenost in se zalezle v najožje pore. Ledena hladnost hromi sleherni pristni stik.

Kaj so naredili iz tega naroda, ki je sicer imel že prej v sebi pogubno kal, sicer ne bi pesnik izpel tako mračnih misli o njem. A to ne more biti opravičilo, saj so vedno govorili o veliki odgovornosti, ki so si jo naložili. Prazno blebetanje, da bi se prekrilo vsesplošno ropanje. Zato naprej, izborimo si resnično svobodo!

Kaj ti je, deklica?

Na kamnu je sedelo mlado dekle. To ni bil navaden kamen, saj se je popolnoma prilegal njenemu telesu. Kot da se je skozi čas oblikoval prav zanjo. Tako se včasih v harmonijo zlijejo raznorodne snovi. V naročju je imela majhno culo. So bile v njej njene solze? In zakaj bi jokalo lepo dekle? Roke so bile videti spretne, dolgi prsti elegantni. Najbrž je že marsikaj stkala z njimi, ko je zrla na daleč razprostirajočo se valovito pokrajino Rajskega trikotnika, skoraj matematično oblikovanega dela pokrajine, kjer dobro uspeva žlahtna trta, v enaki meri pa tudi človeška hudobija. Nekateri menijo, da se lahko izognejo težavam, če se napotijo v velika mesta, a to je huda zmota. Iz slabega na slabše. Pobegniti se v nobenem primeru ne da. Drugače menijo le tisti, katerih duše so plitkeje od najbolj plitkega morja, v katerega še noge težko namočiš.

Jutranji opoji prinašajo sedeminpetdeset res kratkih zgodb o vsakdanjih dogajanjih in nevsakdanjih prizorih. Avtor jih osvetluje pod nadvse nenavadnimi koti. Nekatere delujejo kot utrinki, v drugih je spet zgoščeno kar preveč snovi. Spet nekatere so uglašene melanholično, druge poučno. Večina jih slavi ustvarjalnost in razsvetljenost. Povezuje jih pisava in bogat jezik, ki sta mestoma poetična, mestoma arhaična. Zahtevajo poglobljeno branje, saj so bogate s prispodobami in pronicljivimi metaforami. So pa med njimi tudi lepo tekoče pripovedi, preproste in enoznačne. Junaki zgodb so posamezniki, tako posebneži kot tudi običajni ljudje. Akterji se z modrostjo odzovejo na zagate, s katerimi se nepričakovano srečajo in ob tem presežejo svoj običajni »jaz«.

Matjaž Lunaček, olje (slikar Franc Zupet - Krištof)

Hermit

Spominjal se je, kako je s prijatelji hodil po tej poti, ki je bila že malo zaraščena, da si takoj izgubil stik s skupino, če si se malo razgledal po obilnem rastju. Nenadoma si se lahko počutil čisto izgubljenega. Na srečo smeh daleč odmeva in skupina je bila vedno bogata z dovtipi in domislicami, ki so delali to družbo tako prijetno. Vsak glasen smeh je razpotegnjeno vrsto spet zgručil skupaj, da komu ne bi ušel veseli užitek. Niso pogosto hodili skupaj, a kadar so, so vsi imeli občutek, da vmesnega časa ni bilo.

Praznovanje

Praznovanje to nikakor ni bilo, čeprav so ga tako dolgo pripravljali. Vsaj on si ga je predstavljal drugače. Kot nedolžen smeh in kot bister potok bi morale teči besede. Tam pa krohotanje, govorjenje drug čez drugega, groba sila, brezobzirno uveljavljanje svojega prav, neslane šale in kazanje hrbtov, ignoranca. Kako je to mogoče? Vedno je mislil, da je bistveno obličje in na njem čudovita vhoda v notranjost, oči, različnih barv in odtenkov. Vsi so skrbno pazili, da ne bi padla resna beseda, ki bi razdrla iluzijo, da je vse v redu in da tako, kot je, mora tudi ostati. Mlaskanje in valjanje hrane po ustih sta bili najpomembnejši dejavnosti. Kaj pa ljubezen in spoštovanje, kam so ju zakopali?

Jutranji opoj

Okrepljen, osvežen in opit od zgodnjega jutra se je sam vase nasmehnil in se odpravil nazaj v svojo sobico. Ves svet je nosil s seboj, drevesa, vodo, nebo in ptice, ki so se spreletavale po njegovi zavesti. Soba kot da se je razsvetlila, ko je vstopil, kot da se je opila sonca, njegove svetlobe in toplote. Besede, magične in zagonetne, so drsele na papir brez napora in odpora. Dan na dan vedno novi jutranji opoji.

Matjaž Lunaček

Matjaž Lunaček

Primarij Matjaž Lunaček, dr. med., je specialist psihiater. Ukvarja se s psihoanalitično prakso in aplikacijo psihoanalize na področjih literature in vzgoje. V središču njegovega zanimanja je teorija gonov. Precej časa je posvetil razvoju koncepta vrtca, vodenega po psihoanalitičnih načelih.

Matjaž Lunaček izhaja iz družine češkega plemiškega porekla. Praded Jernej (Bartl) Lunaček se je sredi 19. stoletja priselil iz Češke, da bi montiral stroje prvih parnih žag pri nas. Nato se je v Loškem Potoku naselil za stalno in si leta 1871 v Glažuti na temeljih nekdanje steklarne uredil lastno žago. Matjažev oče je znani ginekolog, začetnik sodobnega porodništva, akademik Pavel Lunaček, ki je v času narodnoosvobodilnega boja postavil in vodil partizanske bolnišnice v Kočevskem rogu. Z ženo Anico sta imela štiri sinove: Igorja, Bogdana, Borisa in Matjaža.

Strasten bralec, učenec, strokovnjak, psihiater in psihoanalitik je proti koncu študija na medicini iz velike želje slišati ugledne predavatelje na filozofski fakulteti pričel obiskovati še tamkajšnja predavanja in se nato tudi vpisal na študij primerjalne književnosti. Blizu mu je Freudovo načelo, da psihoanalitičnega poklica ne moreš opravljati dobro, če nimaš humanistične izobrazbe. Med letoma 1994 in 2006 se je izobraževal v Rimu v okviru Italijanskega psihoanalitičnega društva. Ima dva otroke, Sarah in Izarja.

Poleg mnogih strokovnih psihoanalitičnih člankov je številne študije in prispevke posvetil tudi slovenskim avtorjem, kot so Prešeren, Cankar, Jurčič. Njihova literarna dela in njihove osebnosti so nanj namreč naredili močan vtis. Izjemen užitek so tudi Lunačkova leposlovna dela, preko katerih se lahko za trenutek dotaknemo njegovih globokih razmišljanj, občutij in hotenj. Posebna duhovna naveza se čuti med njim in Arthurjem Rimbaudom, velikim francoskim pesnikom – kot da sta se našla dva razsvetljena uma.

Glede na vse hitrejši tempo današnjega življenja in probleme, ki jih starši nosijo iz službe domov, je pogosto težko najti energijo za pravilno vzgojo. Za vzgojo otroka moramo imeti na voljo svobodne valence in otroka moramo znati poslušati. Narobe je, da otroka v naglici takoj po vrtcu ali šoli odpeljemo na interesne dejavnosti, ne da bi z njim spregovorili. Podobno se dogaja jutraj, ko tako starši kot otroci spijo do zadnjega trenutka, nato pa začnejo otroka priganjati v šolo. Če damo otroku jutraj dovolj časa, lahko skupaj dosežemo neverjetna doživetja.

Kakšno terapijo bi potrebovala slovenska družba? Vsa generacija je že odrasla v sistemu, ki je drsel v današnjo situacijo. Absolutno bi bilo treba spremeniti nacionalni vzgojni program. Seveda bi morali ključnim poklicem vrniti pozitivno avtoriteto in njihovo veljavo. To so poklici posebnega pomena, ki delajo z ljudmi in imajo zaradi svojega položaja poseben vpliv nanje. Tu mislim na učitelje, zdravnike, politike in tudi duhovnike, ki so do danes izgubili vso svojo verodostojnost. Tega se ne da spremeniti na hitro.

Praded Jernej (Bartl) Lunaček

Oče Pavel Lunaček

Največje zlo v naši družbi sta nekrivdnost in brezsramnost.

Kognitivni del možganov vsakodnevno nenehno aktiviramo, saj dandanes lahko absorbiramo ogromne količine podatkov, medtem ko čustveni del možganov ostaja enak kot pred tisoči let.

Portret Arthurja Rimbauda pri Lunačku doma